

2019/081 --

ONTVANGEN 23 OKT. 2019

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Avans Hogeschool
t.a.v. het College van Bestuur
Postbus 90.116
4800 RA BREDA

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Datum **23 OKT 2019**
Betreft Besluit macrodoelmatigheid hbo-masteropleiding Leiderschap in
Duurzame Ontwikkeling

Onze referentie
17637098

Uw brief van
27 augustus 2019

Bijlagen
1

Geacht college,

Met de brief van 27 augustus 2019, door de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (hierna: CDHO) ontvangen op 2 september 2019, hebt u mij het voornemen voorgelegd om de hbo-masteropleiding Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling als bekostigde opleiding te verzorgen in Breda.

Advies CDHO

De CDHO heeft mij bij brief van 14 oktober 2019, kenmerk 2019/081, negatief geadviseerd over uw aanvraag. Dit advies, dat integraal deel uitmaakt van dit besluit, treft u hierbij aan.

Besluit

Gelet op het bovengenoemd advies van de CDHO, het bepaalde in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (hierna: WHW) en in de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs (hierna: Regeling), heb ik besloten niet in te stemmen met uw voornemen om de hbo-masteropleiding Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling als bekostigde opleiding te verzorgen in Breda.

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor mijn besluitvorming is gelegen in artikel 6.2 van de WHW. Voorts is de Regeling leidraad geweest voor mijn afwegingen.

Motivering

Overeenkomstig het advies van de CDHO concludeer ik dat uw aanvraag niet voldoet aan de criteria a en b van artikel 4, eerste lid, van de Regeling. Voor de nadere motivering verwijs ik u naar het advies van de CDHO.

Een belanghebbende kan tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop het besluit hem is toegezonden schriftelijk bezwaar maken. De belanghebbende dient daartoe een bezwaarschrift in bij De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, onder vermelding van "Bezwaar", ter attentie van DUO Bezwaarschriftencommissie, Postbus 30205, 2500 GE Den Haag. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op [www.duo.nl/zakelijk/onder/Oneens met Duo](http://www.duo.nl/zakelijk/onder/Oneens%20met%20Duo).

Een afschrift van deze brief is verzonden aan de CDHO, de NVAO, DUO-Groningen, de Inspectie van het Onderwijs en de Vereniging Hogescholen.

Onze referentie
17637098

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de directeur Hoger Onderwijs en Studiefinanciering,

F.A. Hofman

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. de Minister
mw. mr. drs. I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Postadres
Postbus 85498
2508 CD Den Haag
Bezoekadres
Parkstraat 28
2514 JK Den Haag
T: 070 8505300
W: www.cdho.nl
E: info@cdho.nl

OCW Advies nieuwe opleiding

Onderwerp	Ons Kenmerk	Datum
Nieuwe opleiding Avans Hogeschool voltijd hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling Breda	2019/081	14/10/2019

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

Op 02/09/2019 heeft de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs het voornemen ontvangen van Avans Hogeschool om de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling als bekostigde opleiding te verzorgen te Breda (brief van 27/08/2019 zonder kenmerk). De aanvraag was voorzien van alle voor de beoordeling van de aanvraag benodigde gegevens en is door de commissie in behandeling genomen.

Advies Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

Gelet op het hierna volgende adviseert de commissie u om negatief te besluiten op het verzoek van Avans Hogeschool om de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling als bekostigde opleiding te Breda te verzorgen.

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor dit advies is gelegen in art. 6.2 van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Voorts heeft de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs van 20 juni 2018, verder te noemen de Regeling, voor de commissie als leidraad gediend. Het beoordelingskader treft u in de bijlage bij dit advies aan.

Omschrijving van de aanvraag

Aanvrager wil de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling vanaf 01/09/2021 in Breda aanbieden. Het gaat om een Nederlandstalige hbo master in het Croho onderdeel Economie. De opleiding omvat 60 EC en wordt in voltijdvorm aangeboden. De hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling heeft een multidisciplinair karakter. De transitie naar een meer duurzame bedrijfsvoering en naar een meer duurzame economie en maatschappij, verandermanagement en persoonlijk leiderschap vormen de drie belangrijkste thema's van de opleiding.

De opleiding wordt gekenmerkt door een kleinschalige, praktijk- en projectgerichte manier van leren. Studenten ontwikkelen aan de hand van echte praktijkcases en complexe bedrijfsproblematiek competenties die nodig zijn om duurzaamheidsstransities te initiëren en te versnellen.

De opleiding is toegankelijk voor studenten met een hbo of wo diploma. Toelating tot de master is afhankelijk van een assessment, waarbij hoofdzakelijk de ambitie en motivatie van studenten getoetst zullen worden.

Concrete functies die bij het uitstroomprofiel van de aangevraagde master passen zijn programmamanager, projectleider, innovatiespecialist, strategiemaker, creatief adviseur en business developer.

Motivering

De aanvraag voldoet naar mening van de commissie niet aan de criteria a en b in art. 4 lid 1 van de Regeling. De kern van de afwijzing berust op de constatering dat aanvrager niet heeft aangetoond dat de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling beantwoordt aan een arbeidsmarktbehoefte.

Beoordeling criterium a

Aanvrager stelt dat de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling aansluit op een arbeidsmarktbehoefte in combinatie met een maatschappelijke behoefte.

Ter onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling verwijst aanvrager naar data uit ROA's rapport 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022'. De commissie betreft in de adviezen de meest recente gegevens van ROA. Aangezien dit rapport is gebaseerd op de gegevens in ROA's database AIS en deze database de meest geactualiseerde gegevens bevat, verwijst de commissie naar hetgeen hieronder wordt overwogen over het AIS van ROA. Ook doet aanvrager een beroep op kwantitatieve data uit CBS Statline en het LISA vestigingenregister over de periode 2013-2017, het 'Eindrapport Macrodoelmatigheidsonderzoek nieuwe master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling' van onderzoeksbureau Ecorys (mei 2019), een artikel afkomstig van de website www.duurzaam-ondernemen.nl 'Duurzaamheid wordt onderdeel van kernactiviteiten is conclusie groot internationaal onderzoek onder bedrijven' (15 december 2016), een onderzoek van de Kamer van Koophandel 'Duurzaam Ondernemen' (december 2018), 'De Bouwagenda' van de Taskforce Bouw (2017), het rapport 'Trends op de bouwmarkt 2018-2023' van het Economisch Instituut voor de Bouw (2018), het 'Energieakkoord - Effecten van de energietransitie op de inzet en kwaliteit van arbeid' van het Economisch Instituut voor de Bouw (2016), de rapporten 'Energietransitie en werkgelegenheid. Kansen voor een duurzame toekomst' van de SER (2018) en 'Verkenning werkgelegenheidseffecten van klimaatmaatregelen' van TNO (2019) en de 'Arbeidsmarkt rapportage beroepsgoederenvervoer over de weg en logistiek 2018' van het Sectorinstituut Transport en Logistiek (2018). Ter onderbouwing van een regionale arbeidsmarktbehoefte verwijst aanvrager naar het 'Innovatieprogramma Maintenance en Services Brabant: uitvoeringsprogramma 2017 -2020 van de provincie Noord-Brabant (2017). Ten slotte doet aanvrager een beroep op een verslag van de focusgroep Master in Sustainable Business aan de Avans Hogeschool Breda uitgevoerd door onderzoeksbureau Ecorys (11/03/2019) alsmede naar een rapportage diepte-interviews met werkgevers inzake de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling eveneens uitgevoerd door onderzoeksbureau Ecorys (mei 2019).

Aanvrager stelt dat voor de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling het opleidingstype hbo economie in ROA's database AIS het meest relevant is. In ROA's database AIS is hbo economie een overkoepelende opleidingscategorie. De commissie betreft in haar analyse alleen de afzonderlijke opleidingstypes die binnen een categorie vallen. De commissie acht bovendien - gezien het opleidingsniveau van de voorgenomen opleiding - enkel prognoses voor wo opleidingstypes passend, omdat hierin zowel wo masters als hbo masters in zijn opgenomen.

De commissie acht het opleidingstype wo bedrijfskunde en hrm het meest relevant, aangezien in dit opleidingstype o.a. de verwante wo masters Global Business & Sustainability, Organisational Change & Consulting en Organization Studies zijn opgenomen. ROA verwacht bij het opleidingstype wo bedrijfskunde en hrm 28400 schoolverlaters tegenover 24400 baanopeningen. ROA typeert de toekomstige arbeidsmarktsituatie voor afgestudeerden van dit opleidingstype als 'redelijk'. ROA verwacht 'enige' knelpunten in de personeelsvoorziening in 2022.

Tabel 1. Arbeidsmarktprognose opleidingstype wo bedrijfskunde en hrm

Opleidingstype	Arbeidsmarktprognose variabele	Indicator	Aantal	Totaal % 6 jr.	Gem. jaarlijks %	Typering
wo bedrijfskunde en hrm	verwachte uitbreidingsvraag tot 2022		10100	6	1	gemiddeld
wo bedrijfskunde en hrm	verwachte vervangingsvraag tot 2022		14200	9	1.4	laag
wo bedrijfskunde en hrm	verwachte baanopeningen tot 2022		24400	15	2.4	laag
wo bedrijfskunde en hrm	verwachte instroom van schoolverlaters tot 2022		28400	18	2.8	gemiddeld
wo bedrijfskunde en hrm	ITKP toekomstige knelpunten personeelsvoorziening in 2022	1.04				enige
wo bedrijfskunde en hrm	ITA toekomstige arbeidsmarktsituatie in 2022	1.04				redelijk

Bron: ROA, AIS

De commissie heeft ook gekeken naar het opleidingstype wo biologie, wiskunde, landbouw en milieu, maar acht dit opleidingstype niet representatief voor de voorgenomen opleiding. Slechts één opleiding (de wo master Sustainability Science and Policy) in dit opleidingstype vertoont verwantschap met de voorgenomen opleiding.

Aanvrager heeft in ROA's database AIS een aantal arbeidsmarktsectoren onderscheiden waarnaar afgestudeerden van de aangevraagde opleiding zullen uitstromen. Aanvrager acht de sectoren openbaar bestuur en overheidsdiensten, specialistische zakelijke dienstverlening, vervoer en opslag, energie en bouwnijverheid relevant. Voor de sector maintenance zijn volgens aanvrager geen geaggregeerde data op sectoraal niveau beschikbaar. Binnen ROA's systematiek worden bij het opleidingstype verwachte vacatureaantallen gerelateerd aan de uitstroom uit opleidingen. Deze geven dus een goed beeld van de verhouding tussen aantallen werkzoekenden en baanopeningen. Bij de tabellen per bedrijfssector geeft ROA enkel een beeld van de verwachte uitbreidingsvraag tot 2022, zonder daarbij de uitstroom uit opleidingen te betrekken. Om die reden kent de commissie het meeste gewicht toe aan relevante opleidingstypen in ROA's database AIS.

Aanvrager verwijst voorts naar kwantitatieve data uit CBS Statline en het LISA vestigingenregister, waarbij aanvrager de focus legt op de arbeidsmarktsectoren bouw, energie, logistiek, maintenance, zakelijke dienstverlening en overheid (onderzoeksrapport Ecorys, p. 28-32). De commissie constateert met aanvrager dat de groei van de werkgelegenheid in deze sectoren stabiel is. Alleen de sector maintenance laat een grotere groei zien. De commissie is echter van mening dat een stabiele groei van de werkgelegenheid in de door aanvrager aangewezen kernsectoren nog niet aantoonbaar is. Er is ook een arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling bestaat. Eenzelfde geldt voor het aantal bedrijfsvestigingen.

Aanvrager heeft ook gekeken naar de ontwikkeling van de werkgelegenheid in relevante beroepsgroepen. Onderzoeksbureau Ecorys presenteert in zijn rapport een lijst van relevante beroepen met een hoger opleidingsniveau (p. 38). Uit het rapport volgt naar het oordeel van de commissie dat de werkgelegenheid voor de beroepen 'bedrijfskundigen en organisatieadviseurs' en 'beleidsadviseurs' in de periode 2014-2018 met respectievelijk 27% en 26% gestegen is. Aangezien afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling kunnen werken in genoemde beroepsgroepen, biedt deze groei volgens de commissie een positieve indicatie van een arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling.

Aanvrager heeft verder verwezen naar het artikel 'Duurzaamheid wordt onderdeel van kernactiviteiten is conclusie groot internationaal onderzoek onder bedrijven' dat gebaseerd is op internationaal onderzoek uitgevoerd door certificatie-instelling DNV GL in samenwerking met Ernst & Young. Aan het in juni 2016 gehouden onderzoek werd door 1524 professionals, werkzaam bij klanten van DNV GL, deelgenomen. Hoofdconclusie is dat 6 van de 10 bedrijven aangeven beleid op het gebied van duurzaamheidsintegratie te hebben en dat 55% van de bedrijven zegt in de drie jaar voorafgaand aan het onderzoek te hebben geïnvesteerd in duurzaamheidsinitiatieven. Uit dit artikel en het onderzoek kan volgens de commissie slechts worden afgeleid dat er bij deze bedrijven aandacht voor duurzaamheidsvraagstukken bestaat.

Het onderzoek 'Duurzaam Ondernemen' van de Kamer van Koophandel werd eind 2018 uitgezet onder ruim 3000 zzp'ers en mkb'ers. In totaal werd de vragenlijst door 950 ondernemers ingevuld, een respons van 32%. Het merendeel van deze groep bestaat uit zzp'ers. Uit het onderzoek volgt dat 18% van de ondernemers binnen het MKB zich actief wil inzetten op het gebied van duurzaam ondernemen en dat 70% van het MKB aangeeft informatie of ondersteuning op het terrein van duurzaam ondernemen te willen (p. 8-11). Ecorys heeft op basis van het onderzoek een schatting gemaakt van de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling. Aangezien uit het onderzoek van de Kamer van Koophandel überhaupt geen arbeidsmarktbehoefte kan worden afgeleid is het naar mening van de commissie ook niet mogelijk om op basis daarvan een berekening te maken van de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling.

Aanvrager geeft aan dat afgestudeerden van de aangevraagde master voornamelijk uit zullen stromen naar de arbeidsmarktsectoren bouw, energie, logistiek en maintenance. Voor wat betreft de bouwsector volgt volgens aanvrager uit 'De Bouwagenda' dat er in de komende jaren een groei van 50.000 extra voltijdbanen verwacht wordt in de bouwsector (p. 11). Ook uit het rapport 'Trends op de bouwmarkt 2018-2023' blijkt volgens aanvrager een sterke groei van de werkgelegenheid in de sector bouw. Het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) verwacht dat er in de periode 2019-2023 ongeveer 94.000 arbeidskrachten moeten worden aangenomen (p. 10 en 31). De commissie acht de door aanvrager geconstateerde ontwikkelingen op de bouwmarkt onvoldoende specifiek om daaruit een arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling af te leiden.

Aanvrager stelt dat uit het rapport van de SER 'Energietransitie en werkgelegenheid. Kansen voor een duurzame toekomst' kan worden afgeleid dat de werkgelegenheid in de duurzame energiesector blijft groeien en dat er hbo en wo-gediplomeerden nodig zijn voor ontwerpende en adviserende taken op het gebied van duurzame energie (p. 3 en 5). Dit beeld wordt bevestigd door het 'Energieakkoord - Effecten van de energietransitie op de inzet en kwaliteit van arbeid'. Één van de doelen van het Energieakkoord was de realisatie in 2020 van 90.000 extra voltijdbanen in de installatie- en bouwsectoren en in de duurzame energiesector. Uit het rapport volgt dat het aandeel hoogopgeleiden in de duurzame energiesector hoger is dan in het totale bedrijfsleven, met name bij R&D activiteiten (p. 46). Ook uit het TNO rapport 'Verkenning werkgelegenheidseffecten van klimaatmaatregelen' volgt dat klimaatmaatregelen tot 2030 een duidelijk positief effect op de werkgelegenheid hebben, namelijk 39.000 tot 72.000 voltijdsequivalenten (p. 13). De commissie is van mening dat deze bronnen een indicatie vormen dat hoogopgeleide adviseurs nodig zijn.

Uit de 'Arbeidsmarktreportage beroepsgoederenvervoer over de weg en logistiek 2018' volgt dat de gemiddelde jaarlijkse banengroei voor hogere logistieke functies 2,5 % bedraagt (p. 27). Aanvrager merkt op dat deze groei ook betrekking heeft op personeel met kennis van verduurzamingsstrategieën. Naar mening van de commissie wordt deze stelling echter niet gedragen door de bron. Uit de 'Arbeidsmarktreportage beroepsgoederenvervoer over de weg en logistiek 2018' volgt wel dat duurzaamheid een steeds belangrijker thema zal worden (p. 10).

Aanvrager heeft de analyse van de sector maintenance onder de regionale arbeidsmarktbehoefte geschaard. Om deze arbeidsmarktbehoefte aan te tonen verwijst aanvrager naar het 'Innovatieprogramma Maintenance en Services Brabant: uitvoeringsprogramma 2017-2020' van de provincie Noord-Brabant. Aanvrager stelt dat de vraag naar afgestudeerden van de aangevraagde opleiding zal toenemen, omdat duurzaamheidsvraagstukken binnen de onderhoudssector een belangrijke rol spelen. Volgens dit Innovatieprogramma is de sector maintenance van groot belang voor de provincie Noord-Brabant (p. 24). De commissie is van mening dat uit het Innovatieprogramma geen onmiddellijke relatie tussen de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt binnen de sector maintenance en de aangevraagde opleiding afgeleid kan worden.

Ten slotte doet aanvrager een beroep op een door onderzoeksbureau Ecorys opgesteld verslag van de focusgroep Master in Sustainable Business alsmede op een rapportage diepte-interviews met werkgevers inzake de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling (eveneens uitgevoerd door Ecorys). De focusgroep Master in Sustainable Business is op 11/03/2019 bij elkaar gekomen en bestond uit 8 deelnemers. De deelnemers zijn allen werkzaam op het terrein van duurzaamheid en energietransitie. Aanvrager stelt dat de deelnemers behoefte zien aan afgestudeerden met een profiel zoals de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling. De commissie constateert dat uit het verslag geen concrete arbeidsmarktbehoefte naar voren komt. Ecorys heeft 28 interviews afgenomen met directeuren, managers, beleidsadviseurs en ondernemers. Op de vraag of de benaderde bedrijven afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling een dienstverband kunnen aanbieden hebben 4 geïnterviewden positief gereageerd. Concrete toezeggingen worden echter niet gedaan. Zo wordt door één van de geïnterviewden gezegd dat er wel interesse is in afgestudeerden van de voorgenomen opleiding, maar dat er in de komende jaren geen vacatures zullen vrij komen. Een andere geïnterviewde geeft eveneens aan geïnteresseerd te zijn in afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling, maar verbindt daar geen concreet aantal aan. Een derde geïnterviewde geeft aan 4-6 mensen in dienst te willen nemen, maar laat dit ook afhangen van de groei van het bedrijf. Het gaat i.c. om een klein bedrijf van minder dan 10 werknemers. Ten slotte is er nog een geïnterviewde die aangeeft interesse in afgestudeerden van de aangevraagde opleiding te hebben, maar tegelijkertijd aangeeft dat duurzaamheid voor elk bedrijf belangrijk is. De commissie is van mening dat uit de interviews geen concrete arbeidsmarktbehoefte volgt.

De commissie concludeert dat aanvrager niet heeft aangetoond dat de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling beantwoordt aan een arbeidsmarktbehoefte.

Beoordeling maatschappelijke behoefte

Aanvrager doet ter onderbouwing van een maatschappelijke behoefte onder meer een beroep op beleidsartikel 21 van de Rijksbegroting 2018, het web-based platform 'Ambitie 2020' van MVO Nederland, de Duurzaamheidsagenda Bouwend Nederland (2015), het rapport 'Stand van Zaken en Evaluatie HCA Topsector Energie - Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de (duurzame) energiesector' van onderzoeksbureau Panteia (2018), de prognose voor de sector Transport & Logistiek van ABN AMRO Sector Advisory (april 2018), de Voortgangsrapportage van het Energieakkoord van de SER (2017), het rapport 'Kennisdiensten West-Brabant; Verkenning voor een economisch programma' van de Strategy Unit in opdracht van de Economic Board West-Brabant (2019), de 'Energieagenda 2019-2030' van de Provincie Noord-Brabant en ten slotte op het eerdergenoemde Innovatieprogramma Maintenance en Services Brabant: uitvoeringsprogramma 2017-2020 van de Provincie Noord-Brabant (2017).

Aanvrager stelt dat de transitie naar een duurzame maatschappij hoog op de politieke agenda staat. In beleidsartikel 21 van de Rijksbegroting 2018 worden onder meer de volgende verantwoordelijkheden voor de overheid geformuleerd: de transitie naar een circulaire economie, het borgen van verduurzaming via wetgeving op nationaal, op EU- en internationaal niveau en het toepassen van slimme marktprikkels door het beprijsen van milieuschade. Op het vlak van betrokkenheid en inspraak van burgers en stakeholdersgroepen worden eveneens initiatieven ontplooid. Zo heeft MVO Nederland in 2014 het web-based platform 'Ambitie 2020' gelanceerd, waar voorbeelden op het gebied van duurzaam ondernemen worden gedeeld. De commissie constateert dat het kernthema van de aangevraagde opleiding de transitie naar een duurzame maatschappij is.

Brancheorganisatie Bouwend Nederland heeft in haar Duurzaamheidsagenda de volgende doelstelling opgenomen: 'een gezonde, veilige en betaalbare woning-, utiliteits- en grond- weg- en waterbouw met geringe impact op het milieu, waarbij economische, sociale en ecologische investeringen en eisen in balans zijn' (p. 1). Aanvrager stelt dat de vraag naar energiezuinige infrawerken aanvullende competenties vereist, bijvoorbeeld op het gebied van techniek, advies, marketing en ketensamenwerking binnen de bouw. Naar mening van de commissie sluit het programma van de voorgenomen opleiding aan op de maatschappelijke doelstellingen van de Duurzaamheidsagenda.

Uit het rapport 'Stand van Zaken en Evaluatie HCA Topsector Energie - Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de (duurzame) energiesector' volgt dat er een groot aantal subsidie- en stimuleringsregelingen voor zowel particulieren als bedrijven in het leven geroepen is om de productie, distributie en het gebruik van duurzame energie mogelijk te maken en aan te jagen (p. 12). Aanvrager betoogt dat de noodzakelijke innovatie van bedrijfsvoering en van bedrijfsprocessen specialistische kennis en competenties vergt op tenminste hbo-niveau. De hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling kan hier volgens aanvrager een bijdrage aan leveren. De commissie acht het aannemelijk dat de aangevraagde opleiding aan de beschreven maatschappelijke behoefte kan bijdragen.

Aanvrager verwijst tevens naar de door ABN AMRO opgestelde prognose voor de sector Transport & Logistiek. Uit dit rapport volgt dat de omzet in de logistieke sector groeit en de vraag naar logistiek vastgoed toeneemt, maar ook dat deze ontwikkelingen uitdagingen op het gebied van duurzaamheid met zich meebrengen, zoals het inperken van geluidsoverlast en luchtvervuiling (p. 1 en 3). Aanvrager betoogt dat de duurzaamheidsopgave waarvoor de sector gesteld wordt vraagt om gespecialiseerde kennis van wet- en regelgeving op het gebied van verduurzaming. Naar mening van de commissie sluit de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling aan bij deze doelstelling.

Aanvrager heeft ook verwezen naar de Voortgangsrapportage van het Energieakkoord en constateert dat de personele capaciteit bij gemeenten beperkt is, terwijl de rol van gemeenten in de energietransitie juist steeds groter wordt (p. 13). Aanvrager ziet op het gebied van advisering over duurzaamheidsvraagstukken een rol voor afgestudeerden van de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling. De commissie acht dit aannemelijk.

Reeds op grond van het bovenstaande concludeert de commissie dat aanvrager heeft aangetoond dat de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling beantwoordt aan een maatschappelijke behoefte.

De commissie concludeert dat de aanvraag aansluit op een maatschappelijke behoefte, maar niet op een arbeidsmarktbehoefte. De aanvraag voldoet niet aan criterium a in art. 4 lid 1 van de Regeling.

Beoordeling criterium b

Vanaf 02/09/2019 is op de website van de CDHO kennis gegeven van het voornemen van Avans Hogeschool om de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling in Breda aan te bieden.

Hiermee is aan de instellingen voor hoger onderwijs de mogelijkheid gegeven om hun zienswijzen op dit voornemen kenbaar te maken. Er zijn geen zienswijzen ingediend.

Aanvrager heeft de opleiding vergeleken met hbo en wo masters waarbinnen tenminste twee van de thema's duurzaamheid, veranderkunde en leiderschap centraal staan. Aanvrager acht de opleiding verwant aan de wo masters Sustainable Science and Policy en Global Supply Chain Management and Change van de Universiteit Maastricht, Global Business & Sustainability en Global Consulting & Change van de Erasmus Universiteit Rotterdam en Sustainable Entrepreneurship en Energy and Environmental Sciences van de Rijksuniversiteit Groningen. Daarnaast ziet aanvrager de hbo master Energy for Society en de wo master European Master in Sustainable Energy System Management van de Hanzehogeschool Groningen, de in september 2019 gestarte hbo master Circulaire Economie van de Hogeschool Arnhem en Nijmegen en de wo master Governance of Sustainability van de Universiteit Leiden als verwant. De commissie acht 9 van de 10 door aanvrager genoemde opleidingen verwant. De wo master Energy and Environmental Sciences van de Rijksuniversiteit Groningen acht de commissie niet verwant, omdat deze master alleen toegankelijk is voor afgestudeerden van een wo bachelor in een exacte richting. Daarnaast beschouwt de commissie de wo masters Management of Innovation van de Erasmus Universiteit Rotterdam, Environmental and Energy Management van de Universiteit Twente en de wo master Business Administration (Erasmus Universiteit Rotterdam, Radboud Universiteit Nijmegen, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Twente, UvA Amsterdam en de Vrije Universiteit Amsterdam) als verwant. De commissie merkt op dat in al deze wo masters Business Administration aandacht wordt besteed aan duurzaamheid, veranderkunde en leiderschap. Deze opleidingen zijn opgenomen in tabel 2. De commissie merkt verder op dat er een groot aantal onbekostigde opleidingen verwantschap vertoont met de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling en aandacht besteedt aan de drie genoemde thema's, waaronder de wo masters Verandermanagement van de VU Amsterdam, Bedrijfskunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen en de Executive MBA van de Erasmus Universiteit Rotterdam alsmede de hbo masters Personal Leadership in Innovation and Change van Zuyd Hogeschool, Business Administration van o.a. Avans, Haagse Hogeschool, NCOI, LOI en NTI, de MBA in Purposeful Economy van de Hanzehogeschool Groningen en Bedrijfskunde van o.a. Inholland en de Christelijke Hogeschool Windesheim.

Aanvrager heeft een overzicht geleverd van de instroom in bekostigde opleidingen op basis van gegevens van DUO en van onderzoeksbureau Ecorys. De instroom in onbekostigde opleidingen is niet bekend. De commissie heeft bij de beoordeling van de aanvraag dan ook geen rekening kunnen houden met de belangen van deze opleidingen. De instroom in het verwante bekostigde onderwijsaanbod groeide van 2173 studenten in 2014 naar 2624 eerstejaarsstudenten in 2018.

Tabel 2. Instroom verwant aanbod

Opleiding	Instelling	'14-'15	'15-'16	'16-'17	'17-'18	'18-'19
M Energy for Society (49396)	Hanzehogeschool Groningen (25BE)					14
M Global Supply Chain Management and Change (60445)	Universiteit Maastricht (21PJ)	31	26	27	20	17
M Sustainability Science and Policy (69315)	Universiteit Maastricht (21PJ)	13	38	45	47	48
M European Master in Sustainable Energy System Management (69298)	Hanzehogeschool Groningen (25BE)		9	16	21	29
M Sustainable Entrepreneurship (67085)	Rijksuniversiteit Groningen (21PC)					16
M Management of Innovation (60458)	Erasmus Universiteit Rotterdam (21PE)	59	70	85	98	79
M Organisational Change & Consulting (60457)	Erasmus Universiteit Rotterdam (21PE)	33	40	47	41	39
M Environmental and Energy Management (69319)	Universiteit Twente (21PH)				35	38
M Global Business & Stakeholder Management (60456)	Erasmus Universiteit Rotterdam (21PE)	32	36	95	99	112
M Business Administration (60644)	Erasmus Universiteit Rotterdam (21PE)	308	311	306	250	234
	Radboud Universiteit Nijmegen (21PM)	257	215	207	274	309
	Rijksuniversiteit Groningen (21PC)	285	245	195	233	245
	Universiteit Twente (21PH)	161	200	202	195	162
	Universiteit van Amsterdam (21PK)	441	503	622	550	525
	Vrije Universiteit Amsterdam (21PL)	505	523	549	585	672
eerstejaarsinstroom	totaal	2173	2246	2448	2496	2624

Bron: DUO, bewerking ABF

Aanvrager heeft een prognose gemaakt van de instroom in de voorgenomen opleiding op grond van instroomgegevens afkomstig van DUO en de Vereniging Hogescholen alsmede van een onderzoek van Ecorys (o.a. een studentenenquête uitgevoerd in maart 2019 met 299 respondenten). Aanvrager verwacht dat er 30 tot 50 studenten per jaar zullen instromen in de periode 2019-2023. De commissie acht deze prognose realistisch.

De commissie heeft bij criterium a geconstateerd dat aanvrager niet heeft aangetoond dat de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling aansluit op een arbeidsmarktbehoefte. Derhalve heeft aanvrager evenmin aangetoond dat er vanuit de landelijke arbeidsmarkt bezien ruimte is om deze opleiding binnen het bekostigde domein vorm te geven.

De commissie heeft bij criterium a geconstateerd dat aanvrager heeft aangetoond dat de voorgenomen hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling aansluit op een maatschappelijke behoefte. De commissie oordeelt echter dat de verwante opleidingen die aanvrager bij criterium b heeft beschreven en de opleidingen die de commissie als verwant heeft aangemerkt eveneens een bijdrage kunnen leveren aan deze maatschappelijke behoefte. Om die reden heeft de commissie vastgesteld dat dit element geen invloed heeft op de beoordeling van de ruimte in het landelijk aanbod voor de voorgenomen opleiding.

Vestiging van de opleiding in Breda heeft geen negatief effect op de landelijke spreiding van het onderwijsaanbod.

De commissie concludeert dat er geen ruimte in het landelijk aanbod bestaat om de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling te realiseren. De aanvraag voldoet niet aan criterium b in art. 4 lid 1 van de Regeling.

Gelet op het vorenstaande adviseert de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs u om negatief te besluiten op het voorliggende verzoek.

Advies aan de NVAO over de naam- en taalkeuze en Croho indeling

De commissie merkt op dat hierboven is geconstateerd dat de voorgenomen hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling sterke verwantschap vertoont met een aantal bestaande opleidingen. Omwille van de transparantie van het opleidingsaanbod adviseert de commissie om de naam van de voorgenomen opleiding aan te laten sluiten bij de reeds geregistreerde opleidingsnaam Business Administration.

Bovendien heeft de commissie geconstateerd dat aanvrager de hbo master Leiderschap in Duurzame Ontwikkeling in het Croho onderdeel Economie wil indelen. Dit voorstel sluit aan op de indeling van de meest verwante bestaande opleidingen.

De NVAO ontvangt dit advies, zodat zij dit kan opnemen in het informatiedossier voor het panel ten behoeve van de toets nieuwe opleiding.

De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'P.M.M. Rullmann', written in a cursive style.

drs. P.M.M. Rullmann
Voorzitter CDHO

Bijlage:

Beoordelingskader macrodoelmatigheid nieuwe opleiding of nevenvestiging

Aan de hand van de in de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs van 20 juni 2018 genoemde voorwaarden worden voornemens tot het verzorgen van een nieuwe opleiding beoordeeld op doelmatigheid. Een nieuwe opleiding kan volgens artikel 4 van deze Regeling alleen doelmatig worden geacht indien het voornemen voldoet aan de criteria a en b.

criterium a

Volgens criterium a heeft het instellingsbestuur aangetoond dat er behoefte bestaat aan de nieuwe opleiding of nevenvestiging, zijnde overwegend een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte. De arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de opleiding moet dus altijd onderbouwd worden. Daarnaast kan de aanvrager er ook voor kiezen om een maatschappelijke en/of wetenschappelijke behoefte aan de opleiding te beschrijven.

criterium b

Volgens criterium b dient het instellingsbestuur aan te tonen dat in de behoefte die bij criterium a is aangetoond niet door het bestaande opleidingsaanbod wordt voorzien. Hierbij wordt de nieuwe opleiding en de verwachte instroom in de opleiding gerelateerd aan het bestaande verwante opleidingsaanbod. Het instellingsbestuur beschrijft de instroom in het verwante aanbod en de verwachte instroom in de nieuwe opleiding. Aan de hand van die elementen wordt de vraag beantwoord of er ruimte is voor uitbreiding van het opleidingsaanbod met de aangevraagde opleiding.

Advies aan de NVAO over naam- en taalkeuze en Croho onderdeel

In de Toelichting op de Regeling is aangegeven dat de CDHO ook een rol heeft bij de beoordeling van de voorgestelde naam en voertaal van de opleiding en bij de voorgestelde positionering in het Croho.

Wat betreft de opleidingsnaam: de CDHO kijkt of de voorgestelde naam van de opleiding passend is, gelet op de namen van verwante opleidingen. Daarbij is het uitgangspunt dat sterk op elkaar lijkende opleidingen dezelfde naam krijgen, om de transparantie van het opleidingsaanbod voor studiekezers en werkgevers te borgen. In het Croho kan ook een internationale (Engelse) naam worden geregistreerd. Dit onderdeel van het CDHO advies is niet gericht aan de Minister van OCW, maar aan de NVAO. Het panel van de NVAO toetst of de naamkeuze gerechtvaardigd is gelet op de inhoud van de opleiding en de namen van vergelijkbare opleidingen (artikel 5.7, vierde lid, onderdeel a, van de WHW).

Wat betreft de taalkeuze: het uitgangspunt in de wet is dat een opleiding in het Nederlands wordt aangeboden. De arbeidsmarktbehoefte kan een reden zijn om een opleiding in een andere taal aan te bieden. Dit onderdeel van het CDHO advies is niet gericht aan de Minister van OCW, maar aan de NVAO. Het panel van de NVAO toetst de motivering van de taalkeuze bij Standaard 2 in het Accreditatiekader.

Wat betreft de positie in het Croho: de CDHO kijkt of de voorgestelde indeling in het Croho passend is, gelet op de indeling van verwante opleidingen. Daarbij is het uitgangspunt dat sterk op elkaar lijkende opleidingen in hetzelfde Croho onderdeel worden geregistreerd, om de transparantie van het opleidingsaanbod voor studiekezers en werkgevers te borgen. Dit onderdeel van het CDHO advies is niet gericht aan de Minister van OCW, maar aan de NVAO. Het panel van de NVAO toetst of de voorgestelde indeling in het Croho aansluit bij de ordening van verwante opleidingen.

